

Oponentní posudek na diplomovou práci Julie Szymańskiej *Situace národnostních menšin v Polsku po roce 1989. Institucionalizace národnostní otázky*

Předložená diplomová práce je věnována problematice, která je relativně složitá, resp. lze jí pojímat z různých úhlů pohledu. Autorka si je vědoma tohoto úskalí a sama na něj v úvodu své práce upozorňuje, přičemž její ambicí je zpracovat téma multidisciplinárním přístupem (str. 5).

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole se autorka zabývá historickým pozadím problému, a to charakteristice národnostních menšin v letech 1918-1989. Hlavní pozornost přitom věnuje meziválečnému Polsku. Druhá kapitola pojednává o situaci po roce 1989. Ve třetí kapitole autorka analyzuje právní kontext postavení národnostních menšin v zemi, a to jak z hlediska vnitrostátního, tak i mezinárodního práva. V poslední – páté – kapitole se autorka zabývá institucionalizací menšin, tj. v podstatě otázkou, nakolik se tyto menšiny staly součástí politického systému, například prostřednictvím jejich účasti ve volbách a přítomnosti na půdě parlamentu či regionálních zastupitelstev. Práce je doplněna solidní bibliografií téměř výhradně původní, tj. polské provenience a obsahuje také řadu statistických dat umístěných do přehledných tabulek a několika map.

Pozitivem práce je znalost příslušné domácí faktografie, jejíž interpretace až na výjimky nevyvolává kontroverze. To se ale týká hlavně věcí souvisejících s otázkou menšin. V případě ostatních záležitostí, které tvoří historický či komparativní kontext, už je to horší. Nelze například hovořit o „získání nezávislosti“ (str. 9) v roce 1918, spíše je na místě znovuzískání nezávislosti; stejně tak Polsko není „nově vzniklý stát“ (str. 11), ale obnovený stát. Kategorické tvrzení, že „také v Polsku se po volbách roku 1946 dostali komunisté k moci“ (str. 46) je příliš zjednodušující. „Volební zákon o menšinových kandidátkách z 12. dubna 2001“ (str. 86) neexistuje, autorka patrně měla na mysli jenom „volební zákon“ (ordynacja wyborcza) a jeho příslušné pasáže. Neplatnost volebních klausulí pro volební výbory národnostních menšin existovala už dříve a ne až od roku 2001, jak vyplývá z příslušné věty na str. 86. Slovinsko je uvedeno úplně špatně (str. 86). Ve Slovinku jsou totiž dva volební obvody „rezervovány“ pro zástupce italské a maďarské menšiny (po jednom) a poslanci reprezentující tyto menšiny jsou voleni volebním systémem prosté většiny (zbylých 88 křesel je voleno proporčně). Také volební systém Chorvatska je složitější.

To jsou ale v podstatě drobnosti. K práci lze mít naopak dvě vážnější výhrady. První se týká její metodologie, druhá formální stránky věci. Z metodologického hlediska je zřejmé, že autorka nezvládla jí zamýšlený interdisciplinární přístup a rozsahovou vyváženost jednotlivých částí práce. Práce není syntézou sociologických, politologických či etnograficko-historických přístupů (str. 5), spíše se jedná o nesourodý konglomerát některých z nich. Práce se totiž skládá z částí, mezi kterými není návaznost. První kapitola je historickým přehledem, který je jistě důležitý. Má však zabírat téměř polovinu rozsahu celé práce, která se nazývá *Situace národnostních menšin v Polsku po roce 1989* (48 stran z celkového počtu 110 /bez úvodu/)? Tato výhrada je na místě tím spíše, že kromě několika krátkých zmínek v závěru práce nikde není uvedeno jak např. meziválečná situace souvisí se situací dnešní či jaké (a jak) v současnosti působí historické vlivy. Druhá kapitola je deskripcí současného stavu, resp. stavu po roce 2002 (sčítání lidu) a 2005 (přijetí zákona o menšinách), chybí zde ale zhodnocení vývoje v letech 1989-2002/2005. Třetí kapitola se izolovaně věnuje právním problémům a čtvrtá opět izolovaně pojednává primárně o politických aktivitách menšin. Otázka institucionalizace

(připomínám: po roce 1989), která je obsažena v titulu práce a měla by tedy asi být hlavní řešenou problematikou, je rozebírána na pouhých 38 stranách textu.

Druhý výhrada se týká formy. Autorka špatně odkazuje na literaturu. Dnešním standardem, který autorka nedodrжуje, je uvádění celého jména autora, názvu práce, nakladatele, místa vydání, data vydání a stránkového rozsahu (v případě časopiseckých či sborníkových studií). Autorka tyto údaje někde uvádí, někde ne, a to v různé míře. Velmi vážným nedostatkem je její způsob „odkazování“ na internetové zdroje. Odkazy typu: www.stat.gov.pl (např. str. 62, 63, 64, 65 a dal.) nedovolují identifikovat původní zdroj, tj. pravděpodobně nějaký dokument či výsledek nějakého konkrétního sociologického výzkumu. Kromě toho součástí odkazu na internetový zdroj musí být datum navštívení internetových stránek a stažení informací z nich, což autorka bez výjimky neuvádí. Autorka neodkazuje na řadu právních norem, které používá. Například na straně 59 píše o zákoně o národnostních menšinách z roku 2005, který je ovšem neidentifikovatelný (číslo zákona, pozice ve sbírce, rok vydání), autorka pouze odkazuje na internetové stránky ministerstva vnitra. Navíc tento zákon není uveden v bibliografii. Podobné je to v případě citátů z ústav 1952 (str. 47) a 1997 (str. 82), nebo volebního zákona (str. 86 a násl.). U tabulek nevíme, zda je autorka sestavila sama, nebo zda jsou odněkud přepokopírovány, opět jsou zde pouze odkazy na hlavní webové stránky institucí, navíc špatně umístěné, protože se dávají pod tabulku a ne do poznámky pod čarou a když už, tak číslo odkazu ve formě horního indexu patří ne před název tabulky, ale na jeho konec. Odkazujeme-li opakovaně na stejný text, píšeme „tamtéž“, nebo „ibidem“, což autorka zásadně nečiní. Podobných nesrovnalostí je v práci víc. Stačilo by přitom inspirovat se četbou jakéhokoliv relevantního odborného textu.

Občasným problémem dále bývá preciznost ve vyjadřování. Například na straně 48 autorka píše o jakési „Komunistické straně“, z čehož vyplývá, že je to název té strany (velké „K“). Autorka má patrně na mysli Polskou sjednocenou dělnickou stranu (PZPR). Informovaný čtenář pochopí oč se jedná a bude věc považovat za gramatickou chybu, laik je ovšem uveden v omyl. „(...) vznikla dokonce Komise pro národnostní menšiny působící při Ústředním Výboru.“ (str. 48) Výboru čeho? Ústředního výboru PZPR nebo nějaké jiné politické strany či organizace?

Pochvalu naopak zaslouží celkem dobrá čeština, uvážíme-li, že tento jazyk není pro autorku jazykem mateřským. Proč ale na mnoha místech píše „vejvodství“, namísto ustáleného vojvodství (tato forma se v práci vyskytuje také – str. 96)? Občas „zaskřípe“ přepis polských názvů: „v Hajnówce a v Bielsku Białym“ (str. 100).

Je velká škoda, že se autorka nevyvarovala metodologických a formálních nedostatků. Její potenciál zpracovat téma lépe je totiž na první pohled zřejmý. Za těchto okolností sice doporučuji práci k obhajobě, ale navrhuji její hodnocení stupněm dobře.

V Praze dne 31.1.2007

PhDr. Michal Kubát, PhD.